

סוף. דמי קרקע בקרקע (ת.)

1. גמרא "מתניב מר זוטרא ... הייש דתיי רמי בר חמא" עם רש"י
2. רש"י ר"ה והפך בה בורות שיחין ומערות
3. רמב"ם טוען ונטען ה : ב
4. ראבי"ד שם
5. מגיד משנה טוען ונטען ה : ב
6. משנה למלך טוען ונטען ה : ב שו"ת עניני חטאת
7. רמב"ם מכירה ג : יד, טו
8. רמב"ם נערה בתולה ב : ג
9. ר' חיים הלוי טוען ונטען ה : ב

9. ר' חיים הלוי טוען ונטען פלק ה : ב

"וכן החופר בשדה חברו בורות שיחין ומערות והפסידה והרי הוא חייב לשלם בין שטענו שחפר והוא אומר לא הפדתי או שטענו שחפר שתי מערות והוא אומר לא הפדתי אלא אחת או שהיה שם עד אחד שחפר והוא אומר לא הפדתי כלום הי"ז נשבע היסת על הכל עכ"ל. ובהשגות י"ל אי"א נראין דבריים שחבנו למלאת התפירות ולהשוות המצרות אבל אם תבע לשלם פחתו הרי הוא כשאר תביעת ממון וכמי שאמר לו חבלת בי שנים והוא אומר לא חבלתי אלא אחת עכ"ל, והיינו משום דהראבי"ד משה חבלת אדם לנזקי קרקע דתרזווייהו אין על גופן דין שבועה ורק דעל התשלומין חייב לישבע.... אלא דקשה מזה דפסק הרמב"ם בפ"ב מה"ל נערה בתולה היינו י"ל אמרה לו אנסת אותי והוא אומר לא כי אלא פתיית הי"ז נשבע שבועת התורה על דמי הצער ומשלם בושת ופגם עכ"ל, והרי גם תשלומין אלו הן מדין חבלות, ומי"מ פסק הרמב"ם דנשבעין עליהם שבועת התורה, וקשה דהא חייבין דמי קרקע דאין נשבעין עליהן לדעת הרמב"ם. אכן נראה דהנה כל חובל בחברו הרי מתחייב בהמשכה דברים, וגם בצער ובושת, והרי צער ובושת לית בהו נזק ממון כלל, ומי"מ מתחייב בהתשלומין, אשר זהו רק גזירת הכתוב בחבלות, שיתחייב בתשלומין אף בלא נזק ממון, ולפי זה נראה, דגם בנזק חלוק דין חבלות משאר נזקי ממון, דמשאר נזקי ממון עיקר חיובו הוא הממון עצמו שהפסיד, ומחמת חיוב זה הוא שמתחייב בהתשלומין, שהם חלופי ממון שהפסיד, דאם לא היה מתחייב בעיקר הממון שהפסיד, לא הוה חייב עליה גם חיוב תשלומין, משא"כ בחבלות, התחלת חיובו הוא בהתשלומין עצמם, דחייבתו התורה מחמת שיות הנזק מגזירת הכתוב דחבלות, וכי"צא דצער דנזק חובא דנזק חייב התחייב התשלומין הוא התחלת חיובו. והרי כן הוא גם חובא דשבת, דליכא גז"כ ממון הנפסד כלל, וא"כ חייב התחייב בהמשכה דבריים בעלמא דפטור בכל מקום, ורק דחבלות הויה גזירת הכתוב לחייבו על שוין, אבל מי"מ הרי עיקר חיובו הוא בהתשלומין, ולא גרע נזק דאפחתייה מכספה מנזק דלא אפחתייה, דחל גם על התשלומין מכספה לכא נזק כלל, כל זה הוא בליכא חסרון כסף, ואין דבר שיגרום חיובא עליה, אפחתייה מכספה לכא נזק כלל, וכן בפ"ב שם הל"ז י"ל אפילו חסרו כשערה מעור בשר חייב בהמשכה דבריים שהעור אינו חוזר אלא עלקת עכ"ל, ובהך נזק דלא אפחתייה מכספה הרי ליה חיובא דחבלות אפחתייה מכספה בפ"ב עיקר והתחלת חיוב. אלא דאפילו לדעת המי"מ בפ"ב שם דסי"ל דכל דלא חייבו הוא רק בהתשלומין, דבמה שהזיק הרי ליה הפסד ממון כלל, וא"כ הרי להדיא דגם בנזק עיקר חיובו הוא בהתשלומין, ולא גרע נזק דאפחתייה מכספה מנזק דלא אפחתייה, דחל גם על התשלומין מכספה לכא נזק כלל, וכן בפ"ב שם הל"ז י"ל אפילו חסרו כשערה מעור בשר חייב בהמשכה דבריים שהעור אינו חוזר אלא עלקת עכ"ל, ובהך נזק דלא אפחתייה מכספה הרי ליה חיובא דחבלות אפחתייה מכספה בפ"ב עיקר והתחלת חיוב. אלא דאפילו לדעת המי"מ בפ"ב שם דסי"ל דכל דלא חייבו הוא רק בהתשלומין, ומשום דלא גרע נזק מצער ושבת, ומשום דכן הוא גזירת הכתוב של תחלת חיובא על התשלומין, ומשום דבר הוה להחייב, שפיר חייב חיובא בנזק דחבלות גם חיוב חבלות, וכמו שנתבאר. ואשר על כן לענין הזדן דדמי קרקע דדעת הרמב"ם דדין בקרקע דאין נשבעין עליהן, חלוק דמי קרקע מדין חבלות, דבקרקע דחייבו בא מחמת עצם הממון שהפסידו, על כן התשלומין שחן חלופי עצם הקרקע שהזיק ג"כ דינם כקרקע ואין נשבעין עליהן, וכמו שכתבנו למעלה דכיון דבעיקר החיוב לא חלה עליו שבועה ממילא מפסדו, משא"כ בחבלות, דהתחלת חיובו הם התשלומין גם בלא חיוב עצם הממון שהפסיד, וכמו שכתבנו דשאר חיובא דנזק לחיובא דצער ובושת, ומצא דנזק החבלה לא חשיבא רק כדבר המבטאחו לילי חיוב תשלומין, ובכתי"ג לא מתחיא מה דליכא חיוב שבועה על עצם הממון שהפסידו, אבל מי"מ התשלומין אינם דמי קרקע ונשבעים עליהם, וניהח חשאה זה דפסק הרמב"ם בני אנסת אותי והוא אומר לא כי אלא פתיית דנשבע שבועת התורה משום מודה במקצת, וכן הוא דהבא הראבי"ד מזה דתנן בשבועות דף מ"ד חבלת בי שנים והוא אומר לא חבלתי בד אלא אחת דהרי מודה הראבי"ד במקצת, כיון דכבר נתבאר דחבלות לא חייב התשלומין דמי קרקע ונשבעין עליהן, וכמו שנתבאר.